

УДК 378.147:502

В.А. ЛАШКУЛ,

*викладач кафедри англійської філології Національного університету
біоресурсів і природокористування України, м. Київ*

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

У статті викладено результати формуального експерименту дослідження професійно-етичної підготовки майбутніх лікарів ветеринарної медицини. Позитивні результати аналізу засвідчують ефективність реалізації педагогічних умов і розробленої методики формування вищезазначеної компетентності.

Ключові слова: професійно-етична підготовка, експериментальне дослідження, критерій, діагностика.

Постановка проблеми. Традиційно система оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів у системі вищої освіти базується на критеріальному підході. Головна особливість цього підходу полягає в тому, що він дозволяє зіставляти рівень індивідуальних навчальних досягнень студента із запланованим до засвоєння повним обсягом знань, умінь, навичок, вимогами стандартів до окремих навчальних дисциплін або групи дисциплін.

Тому на сьогодні більшість науковців використовують для вимірювання рівнів сформованості певної компетентності критерії. Критерії є ідеальним зразком для порівняння з реальними явищами, за їх допомогою можна встановити міру відповідності, наближення до заданої моделі сформованості того чи іншого педагогічного явища. Критерії дають можливість з'ясувати, яким чином і з якими затратами можна досягти результату педагогічної дії, у нашому випадку – сформувати професійно-етичну компетентність лікаря ветеринарної медицини [8].

Термін «критерій» походить від грець. $\chi\rho\iota\tau\acute{\eta}\rho\iota\omicron\nu$ – здатність розрізнення; засіб судження, мірило, ознака, взята за основу класифікації [5]. Отже, критерій – це ознака, на основі якої проводиться оцінка, визначення або класифікація чого-небудь.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Проблема діагностики педагогічних явищ, об'єктів, процесів досліджується такими провідними педагогами та освітянами, як: А.М. Алексюк [1], О.В. Барановська [2], В.П. Безпалько [3], І.Я. Лернер [6], А.К. Маркова [7], І.П. Підласий [9], Г.О. Козлакова [4], М.А. Пригодій [10], Д.В. Чернилевський [11], Є.М. Шиянова [242] та інші. Саме у їхніх науково-педагогічних дослідженнях визначаються рівні сформованості та критерії оцінювання різних якостей особистості.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні доведено, що структурно професійно-етична компетентність лікаря ветеринарної медицини налічує три компоненти: когнітивно-фаховий, діяльнісно-комунікативний, ціннісно-моральний. Відповідно, діагностику рівнів сформованості професійно-етичної компетентності студентів ветеринарних факультетів маємо проводити за допомогою трьох критеріїв: гносеологічного, аксіологічного, операційно-діяльнісного.

Експериментальна робота була проведена протягом 2011–2015 рр. на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України, Дніпропетровського держав-

ного аграрного університету, Полтавської державної аграрної академії, Подільського державного аграрно-технічного університету. Метою було дослідження особливостей формування професійно-етичної компетентності майбутніх ветеринарних лікарів в умовах узвичаєного педагогічного процесу, а також визначення ефективності обґрунтованих педагогічних умов та розробленої методики формування досліджуваної інтегративної властивості особистості.

Педагогічним експериментом було охоплено 288 студентів. Він здійснювався за трьома послідовними етапами: початковим, основним та заключним. На першому (початковому) етапі експериментального дослідження вирішувалися такі завдання: 1) постановка мети та завдань експериментальної роботи; 2) планування констатувального і формувального експериментів; 3) розроблення діагностичного інструментарію щодо вимірювання та оброблення результатів експерименту; 4) відбір контрольних та експериментальних груп; 5) аналіз однорідності досліджуваних груп.

Другий (основний) етап експериментальної роботи передбачав проведення констатувального і формувального експериментів. На третьому, заключному, етапі планувалося проаналізувати результати експериментальної роботи, зробити висновки про педагогічний ефект.

Як зазначалося вище, діагностика рівнів сформованості професійно-етичної компетентності студентів ветеринарних факультетів здійснювалася за допомогою трьох критеріїв: гноселогічного, аксіологічного, операційно-діяльнісного.

Методом експертної оцінки за кожним із зазначених критеріїв встановлено низку показників та визначено їх вагомість в загальній системі оцінювання сформованості цієї інтегративної властивості особистості. Запропоновано встановлювати рівень сформованості професійно-етичної компетентності студентів на основі інтегральної оцінки.

За результатами констатувального експерименту визначено, що формування у студентів досліджуваних ветеринарних факультетів здатностей до професійно-етичної діяльності поки що не відповідає вимогам сьогодення, не має ознак системи, потребує суттєвої модернізації. Зміст навчальних дисциплін, що безпосередньо формують морально-етичні знання, потребує суттєвого розширення. Сучасний педагогічний процес ветеринарного факультету обмежено реалізує окремі положення компетентнісної концепції. Отже, гарантоване формування професійно-етичної компетентності забезпечено технологічно недостатньо.

Засобами тестових методик, анкетування, спостереження, експертної оцінки уточнено характеристики рівнів сформованості професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів ветеринарної медицини (низький; середній; достатній; високий).

У ході констатувальних досліджень експерти досить високо оцінили сформованість когнітивно-фахового компонента професійно-етичної компетентності майбутніх ветеринарних лікарів. Разом з тим констатовано досить низькі рівні сформованості діяльнісно-комунікативного компонента цієї інтегративної властивості ветеринарного лікаря. Зокрема вміння ефективно застосовувати етичні знання у професійній діяльності високого рівня демонструють лише 17,86% студентів; ще менша частка студентів, які володіють цими вміннями на достатньому рівні – 11,43%. Натомість, за визначенням експертів, частка студентів, що демонструють низький рівень цих умінь досить значна – 56,43%. Цей факт суттєво актуалізує досліджувану проблему, переконує у необхідності вдосконалення саме діяльнісної, практичної складової професійно-етичної підготовки майбутніх лікарів ветеринарної медицини.

Після проведення формувального етапу експерименту його результати переконують, що розроблена методика формування професійно-етичної компетентності забезпечує ефективну професійно-етичну підготовку студентів ветеринарних факультетів. Зокрема після завершення експерименту в експериментальній групі отримано більш суттєві рівневі зрушення, ніж у контрольній: на 14%, 15% і 10% зросла частка респондентів, що демонстрували високі рівні сформованості когнітивно-фахового, ціннісно-морального та діяльнісно-комунікативного компонентів професійно-етичної компетентності (табл. 1).

Водночас в експериментальній групі зменшилася частка студентів з низьким рівнем професійно-етичної підготовки. У контрольній групі після завершення формувального експерименту частки студентів з низьким та середнім рівнями сформованості професійно-етичної компетентності суттєво не змінилися.

Статистичний аналіз (за критерієм Вілкоксона – Манна – Уїтні) емпіричних даних, що характеризують рівні сформованості професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів

ветеринарної медицини на кінець формувального експерименту, дав змогу зробити висновок: при достовірній ймовірності 95% означені педагогічні умови забезпечують статистично значущі відмінності отриманих результатів.

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості компонентів професійно-етичної компетентності майбутніх ветеринарних лікарів (%)

№ з/п	Компонент	Група	На початку експерименту				На завершення експерименту			
			Високий	Достатній	Середній	Низький	Високий	Достатній	Середній	Низький
1	Когнітивно-фаховий	КГ	20,00	23,44	28,96	27,60	22,75	28,27	24,13	24,85
		ЕГ	18,18	22,38	30,77	28,67	32,17	34,26	18,88	14,69
2	Ціннісно-моральний	КГ	10,34	20,00	22,06	47,80	14,48	22,75	27,58	35,19
		ЕГ	9,09	18,88	27,27	44,76	24,47	28,67	28,67	44,19
3	Діяльнісно-комунікативний	КГ	11,72	15,17	20,00	53,10	15,86	19,31	25,51	39,32
		ЕГ	10,91	16,08	23,77	49,24	20,28	32,16	31,46	16,10

Висновки. Отже, результати формувального експерименту, аналіз практики впровадження результатів наукового пошуку засвідчують, що реалізація педагогічних умов і розробка методики формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів ветеринарної медицини є ефективною.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективними напрямками подальшого наукового пошуку є розробка теоретичних, методологічних і методичних основ розвитку творчого потенціалу майбутніх лікарів ветеринарної медицини, формування мотиваційно-ціннісних якостей студентів ветеринарних факультетів. Потребують подальшого теоретичного обґрунтування та експериментальної апробації компетентнісні механізми професійної підготовки фахівців вищими аграрними навчальними закладами, дослідження аспектів їхнього професійного саморозвитку тощо.

Список використаних джерел

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник для студ., аспірантів та мол. викладачів вузів / А.М. Алексюк. – Київ: Либідь, 1998. – 560 с.
2. Барановська О.В. Сучасна модель оцінювання навчальних досягнень учнів: переваги і недоліки / О.В. Барановська Рідна школа. – 2000. – № 7. – С. 48–50.
3. Беспалько В.П. О критериях качества подготовки специалистов / В.П. Беспалько Вестник высшей школы. – 1988. – № 1. – С. 3–9.
4. Козлакова Г.О. Теоретичні і методичні основи застосування інформаційних технологій у вищій технічній освіті: монографія / Г.О. Козлакова. – Київ: ІЗМН, ВІПОЛ, 1997. – 180 с.
5. Критерій [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
6. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения / И.Я. Лернер. – Москва: Педагогика, 1981. – 185 с.
7. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – Москва: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 311 с.
8. Окалелов В.М. Розробка загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів з дисциплін фундаментального циклу / В.М. Окалелов, Л.В. Шевцов, Є.В. Мочалін // Вища школа. – 2006. – № 3. – С. 57–63.
9. Подласый И.П. Педагогика: учеб. пособ. для студ. высших пед. учеб. завед. / И.П. Подласый. – Москва: Просвещение, ВЛАДОС, 1996. – 432 с.
10. Пригодій М.А. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Микола Анатолійович Пригодій; НАПН України Ін-т вищої освіти. – Київ, 2012. – 36 с.

11. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе / Д.В. Чернилевский. – Москва, 2002. – 437 с.

12. Шиянов Е.Н. Развитие личности в обучении: учеб. пособ. для студентов пед. вузов / Е.Н. Шиянов, И.Б. Котова. – Москва: Академия, 2000. – 288 с.

References

1. Aleksjuk, A.M. (1998). *Pedagoghika vyshhoji osvity Ukrainy. Istorija. Teorija: pidruchnyk dlja stud., aspirantiv ta mol. vykladachiv vuziv* [Pedagogy of Higher Education of Ukraine. History. Theory: a textbook for students, graduates and lecturers]. Kyiv. Lybid. 560 p. (In Ukrainian).

2. Baranovsjka, O.V. *Suchasna modelj ocinjuvannja navchalnykh dosjaghenj uchniv: perevaghy i nedoliky* [modern model of assessment of student achievements, advantages and disadvantages]. *Ridna shkola*. [Mother School] 2000, no. 7. pp. 48–50. (In Ukrainian).

3. Bespaljko, V.P. *O kryterijakh kachestva podghotovky specyalystov* [On the criteria of the quality of training]. *Vestnyk vysshej shkoly* [Herald of higher school]. 1988, no. 1. pp. 3-9. (In Russian).

4. Kozlakova, Gh.O. (1997). *Teoretychni i metodychni osnovy zastosuvannja informacijnykh tekhnologij u vyshnij tekhnichnij osviti: monografija* [Theoretical and methodological foundations of information technology in higher technical education: monograph]. Kyiv. IZMN, VIPOL Publ. 180 p. (In Ukrainian).

5. *Kryterij*. Available at: <http://uk.wikipedia.org/wiki>. (In Ukrainian).

6. Lerner, I.Ja. (1981). *Didakticheskie osnovy metodov obuchenija* [Didactic bases of training methods]. Moscow. Pedagogy Publ. 185 p. (In Russian).

7. Markova, A.K. (1996). *Psihologija professionalizma* [Professionalism psychology]. Moscow: International Humanitarian Fund "Knowledge". 311 p. (In Russian).

8. Okaljelov, V.M., Shevcov, L.V., Mochalin, Je.V. *Rozrobka zagalnykh kryterijiv ocinjuvannja navchalnykh dosjaghenj studentiv z dyscyplin fundamentalnogo cyklu* [Development of common criteria evaluation of academic achievements of students in fundamental cycle disciplines]. *Vyshha shkola* [Higher School]. 2006, no. 3. pp. 57-63. (In Ukrainian).

9. Podlasyj, Y.P. (1996). *Pedagoghyka: ucheb. posob. dlja stud. vysshykh ped. ucheb. zaved.* [Pedagogy: instruction manual for teacher students] Moscow: Education, VLADOS Publ. 432 p. (In Russian).

10. Pryghodij, M.A. (2012). *Teoretyko-metodychni zasady pidghotovky majbutnikh uchyteliv tekhnologij do profilnogo navchannja uchniv zagaljnoosvitnykh navchalnykh zakladiv: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04* [Theoretical and methodological basis of preparing would-be technology teachers to teaching vocational subjects to high schools students: Thesis. ... dr. ped. sciences: 13.00.04]. NAPS Ukraine Institute of Higher Education. Kyiv. 36 p. (In Ukrainian).

11. Chernilevskij, D.V. (2002). *Didakticheskie tehnologii v vysshej shkole* [Didactic technology in higher education]. Moscow. 437 p. (In Russian).

12. Shijanov, E.N., Kotova, I.B. (2000). *Razvitie lichnosti v obuchenii: ucheb. posob. dlja studentov ped. vuzov* [Development of the person in training: instruction manual for teacher students]. Moscow, Academy Publ. 288 p. (In Russian).

В статье рассматриваются результаты формирующего эксперимента исследования профессионально-этической подготовки будущих врачей ветеринарной медицины. Положительные результаты анализа свидетельствуют об эффективности реализации педагогических условий и разработанной методики формирования вышеупомянутой компетентности.

Ключевые слова: профессионально-этическая подготовка, экспериментальное исследование, критерий, диагностика.

The article considers the results of the forming experiment on professional and ethical training of future doctors of veterinary medicine. Positive results of the analysis demonstrate the efficiency of the implementation of the pedagogical conditions and the methods for forming of the above-mentioned competence.

Key words: professional and ethical competence, training, experimental research, test, diagnostics, method.

Одержано 21.10.2015.